

SZERKESZTŐI JEGYZET

November és december eleje évek óta hagyományosan a neveléssel kapcsolatos konferenciák időszaka. Idén is volt tíznél is több, vidéken, illetve a fővárosban. A konferenciák témái változatos mintázatot mutatnak: így az egyik tanácskozás fókuszja a tanárok digitális együttműködése és hálózatba szerveződése¹ volt, egy másiké pedig alapvetően pszichológiai megközelítésben a nevelési-oktatási intézményi dolgozók regenerálódásának kérdései.² Egy budapesti – az Oktatási Hivatal által koordinált – rendezvényen az iskolafokozatonkénti pedagógiai átmenetek problematikája állt középpontban.³ Szombathelyen a résztvevők az aktuális szakértői feladatok kérdéskörét vitatták meg,⁴ Esztergomban pedig a tanítóképzés és a pedagóguspálya időserű problémái fogalmazódtak meg.⁵ A *Mentés Másként* címet viselő konferencián a hazai és határon túli történelemoktatás előtt álló kihívások számbavételére került sor.⁶

A konferenciák közül a XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia (november 8–10. ELTE PPK) természetes módon emelhető ki, már csak a résztvevők sokasága és a hagyományosan magas szakmai színvonal miatt is. Ebben az évben a központi cél a kutatási sokszínűség, az oktatási gyakorlat és az együttműködés (kollaboráció) különböző formáinak bemutatása volt. Lapunk szerkesztői is szívesen részt vettek volna az ott folyó diskurzusokon, de sajnos nem sikerült térítésmentes „szabadjegyet” kapnunk, így csak a szervezők által készült beszámolót (Fehérvári Anikó és Széll Krisztián írása) tudjuk majd közölni következő lapszámunkban, és sajnálatosan

nincs módunk a konferenciáról saját reflexióval élni.

Magam több konferencián vettem részt különféle szerepekben, és összességében az volt a benyomásom, hogy a szakmailag nívós programokban nem jelent meg kellő súllyal a gyermekek eredményes fejlesztésére koncentráló nézőpont. (Mostani lapszámunkban viszont hangsúlyosan jelen van a gyerekekre koncentráló pedagógia.) A pedagógiai fejlesztések és a gyerekek világa közötti ellentmondásra egyébként a hajdúszoboszlói Köznevelés, Szakképzés, Pedagógusképzés, Innováció – XX. Országos Közoktatási Szakértői Konferencia zárszavában is utaltam. Az alábbiakban az ott elmondott gondolataim szerkesztett (és rövidített) változatát adom közre azzal a céllal, hogy a gyerekek eredményes fejlesztésével kapcsolatos aggodalmaimat széles körben megosszam.

„A megnyitón hallhattuk, hogy több mint 1200-an jelentkeztek a SULISZERVIZ által szervezett huszadik, jubileuminak tekinthető konferenciára. A háromnapos rendezvényen részt vett az oktatáspolitikai szinte minden meghatározó szereplője (államtitkárok, helyettes államtitkárok, elnökök és főigazgatók), közel húsz plenáris előadásra került sor, és tizenhárom szekcióban zajlottak workshopok, ahol a különböző új fejlesztéseket, innovációkat ismerhettünk meg. Mindezt jól kiegészítették azok a tananyagfejlesztéssel kapcsolatos kiállítások, amelyeket itt az elmúlt napokban láthattunk. Imponálóak a számszerűsíthető adatok, amelyek azt sugallják, hogy az elmúlt

¹ <http://digitalispedagogus.hu/>

² <http://pedagoguskepzes.hu/>

³ https://www.oktatas.hu/kozneveles/pok/budapest/opn_osszefoglalo2018

⁴ https://www.oktatas.hu/kozneveles/pok/zalaegerszeg/zalaegerszeg_rendezvenyek?printMode=true

⁵ <http://tantrend.hu/hir/tanitokepzes-es-pedagoguspalya-aktualis-kerdesei-es-kihivasai>

⁶ <http://tanaritagozat.tortenelmitarsulat.hu/program/22/>

időszakban számos országos és helyi szintű innováció valósult meg.

Mindez hangsúlyosan azt sugallja, hogy egyre jobban teret nyert a tevékenységalapú és tanulóközpontú, továbbá felhasználóbarát megközelítés. Mindezek mögött ezernyi jó szándék, jóakarát is azonosítható. E sok pozitívum mellett ugyanakkor óhatatlanul megfogalmazódik a kétely, amely minden szakmai és tudományos eredmény egyik legfontosabb kísérőjelensége. Az előbbiekben Csapó Benő a konferenciára vonatkozóan azt idézte József Attilától, hogy „Húsz esztendőm hatalom”. Nekem egy másik gondolat villant be a fiatalon elhunyt költőtől: „Gyémánt-hegyen állunk / De zsebünkben kavicsok vannak.”

A konferencia egésze arról győzött meg, hogy egyre jobban érvényesülnek a kutatásokban és fejlesztésekben a tudományos normák, alakulnak a különböző szintű és szervezetszerű tanulási-tanítási hálózatok (bár ezek kapcsolódási módjairól ma jobb nem beszélni). Az iskolákban mindenhol van már *KRÉTA*, ami több, mint íróeszköz. Egyre szakszerűbben működik a pedagógusminősítés, hódít az élménypedagógia minden szinten és minden formában, az ajtónk előtt áll a digitális „cunami”, már látótávolságban van a mesterséges intelligencia széles körű alkalmazása, sőt, a *robottanárok* kora is belátható időn belül eljöhethet. Ma már szinte minden *okos*: a tanterv, a tankönyv, és reményeim szerint a diákok is. A szakszerűséget új és egyre nagyobb adatbázisok segítik, így már van *Big Data* is.

De hol vannak – önkényesen fogalmazva – a *Big Eredmények*?

Ha megnézzük a közoktatás indikátorairól kiadott MTA-kiadványt,⁷ akkor azt tapasztaljuk, hogy minden lényeges mutatóban – legyen szó szövegértésről, matematikai gondolkodásról, természet-tudományos szemléletmódról – nem nő, hanem csökken a hazai diákok teljesítménye. Egyetlen lényeges indikátorban látunk növekedést, ahol pedig nem kellene, és ez a korai iskolaelhagyás, vagy más néven a végzettség nélküliek számaránya. Ez az, ami növekszik, ez jelent meg mint kedvezőtlen tendencia. Amivel legalább egyenértékű probléma, hogy a „végeken” dolgozó pedagógusok a nevelési-oktatási folyamatokhoz kapcsolódó gondokat – amelyeket itt mi problématérképen azonosítottunk – labirintusként élik meg a mindennapokban. Félt, hogy ugyanígy tekintenek a régóta megoldatlan problémákra az oktatásirányítók is. Joggal vetődik fel a kérdés, hogy mi a magyarázata annak, hogy az oktatási rendszer szinte minden szereplője a maga szintjén Pilátus kérdésére a jó választ adja, mégis Barabás neve tölti be a kommunikációs teret.

Természetesen a kialakult helyzet sokféle okból és hosszú idő alatt alakult olyanná, amilyen. Sokak felelőssége benne van, így természetszerűen az enyém is, és a Konferencia vissza-visszatérő résztvevőie is, persze mindenkié más és más mértékben. Tudom, hogy nem jó egy ilyen jó hangulatú konferenciát felkavaró kérdéssel zárni, de reményeim szerint a későbbiekben megvalósuló fejlesztések majd nemcsak helyi szinten, hanem az egész ország szintjén meghozzák a várva várt eredményeket.”

⁷ *A közoktatás indikátorrendszere.* http://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2018/02/A_kozoktatasi_indikator-rendszere_2017.pdf (2018. 12. 12.)

A Tanulmányok rovatba érkező írásokat lektoráltatjuk. A közlési feltételekre és a publikációs stílusra vonatkozó útmutatás, valamint a bírálati adatlap a lektorálás szempontjaival elérhető a honlapunkon: <https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle>.

„[...] a fiatalok politikai ismeretei meglehetősen hiányosak”

„Húsz éve szabadok vagyunk Közép-Európában, és gyerekeink még mindig nem tudják, mit is jelent szabadnak lenni, a felnőttek pedig nem tudják nekik megtanítani. Ezt a megállapítást lehet árnyalni, de mindenképpen jelentős deficitet halmoztunk fel a demokráciára nevelésben. Miben áll ez a deficit?

A szabadság első húsz éve Magyarország mindennapi életét túlpolitizálttá tette, de ez nem kedvezett a politikai szocializációnak. A túlpolitizált légkör erős ellenérzéseket szült általában a politikával szemben, ami nem segíti a fiatalokat a politikával kapcsolatos attitűdök kialakításában. A politikailag aktív életkor elérésekor a fiatalok politikai ismeretei meglehetősen hiányosak. Nem rendelkeznek megalapozott elképzelésekkel és rendszeres ismeretekkel a politikai intézményekkel kapcsolatban, és pontatlan, inkohereus képet alkotnak a demokráciáról. Az igazi deficit ebben nem a kép hiányossága, hanem az a veszély, hogy inkohereciája miatt olyasmit képes demokráciának láttatni, ami nem az, s ezzel hamis politikai ideológiákat táplálhat. [...]

A 2005. év, a Demokráciára Nevelés Éve új lendületet adott a serdülők politikai szocializációjának vizsgálatához. [...] Ezeket a fiatalokat nagyon heterogén összetételű személyek – szülők, tanárok és más felnőttek – nevelik demokráciára, akik maguk nem-demokratikus körülmények között nőttek fel, az akkori rendszerrel kapcsolatban igen eltérő ismereteket és attitűdöket alakítottak ki, és ezeket legáltalább részben fenn is tartják. Ebben a helyzetben a fiatalok demokráciával kapcsolatos attitűdjeit új és sok esetben csupán formálisan létrehozott demokratikus intézmények, valamint a felnőtteknek az új körülmények között sokféleképpen módosuló viselkedése formálja. Mindezt figyelembe véve nehéz elképzelni, hogy hogyan is alakíthatnának ki a fiatalok világos elképzeléseket és ezekre épülő tudatos viselkedést a politikai felnőttkorhoz közelítve. Ez még akkor is nehezen sikerülhetne, ha az iskolák üdítő és megnyugtató szigetek lennének az átmeneti idők zavaros vizében – de természetesen nem azok.

Tapasztalatom szerint [...] csupán néhány iskola és pedagógus vállalkozik arra, hogy segítse diákjait a politikai életre való felkészülésben. Akik így tesznek, nemritkán valamely politikai párt melletti elkötelezettség népszerűsítésére törekedve járnak el, nem pedig az általában vett demokratikus viselkedés megértésének és megismertetésének igényével. Az iskolák többnyire arra hivatkozva bújnak ki a politikai oktatás feladata alól, hogy törvény tiltja az iskolában a politizálást. Miféle elképzelései lehetnek ma a magyar tizenéveseknek a demokráciáról ilyen körülmények között?”

*Részletek Csákó Mihály Ifjúság, iskola és demokrácia című írásából, illetve annak nyilvánosan elérhető kéziratából (<https://sites.google.com/site/mcsako/muvek/fejzetek>).
Végső formájában megjelent: Simon János (szerk.): Húsz éve szabadon Közép-Európában – Demokrácia, politika, jog. Konrad Adenauer Stiftung, Budapest, 2011. 239–263.*

